

Türkiye’de Yetiştiriciliği Yapılan Bazı Üzüksü Meyvelerin Üretim Projeksiyonu

Mehmet YAMAN^{1*}, Aydın UZUN¹, Necati ÇETİN², Ahmet SAY³

¹Erciyes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü,

²Erciyes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Biyosistem Mühendisliği Bölümü

³Erciyes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarımsal Biyoteknoloji Bölümü

*Sorumlu Yazar: mehmetyaman@erciyes.edu.tr

ÖZ

Üzüksü meyveler Türkiye’de yetiştiriciliği yapılan önemli meyveler arasında yer almaktadır. Geniş kullanım alanı nedeniyle, bu meyvelerin üretimi artmaktadır. Bu çalışmada TÜİK verilerine bağlı olarak Türkiye’de üretimi yapılan bazı üzüksü meyvelerin üretim projeksiyonunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre projeksiyon katsayısı çilekte % 6.8, ahududunda % 12.07 ve dutta % 3,77 olarak hesaplanmıştır. Pozitif elde edilen projeksiyon katsayısı, üretimin önümüzdeki on yılda artacağını öngörmektedir.

Anahtar Kelimeler: Üzüksü meyveler, üretim, projeksiyon katsayısı.

Production Projection of Some Berry Fruits Cultivated in Turkey

ABSTRACT

Berry fruits are among the most important fruit cultivated in Turkey. Due to their wide area of usage, the production of these fruits has been increasing. The present study was conducted to determine the projection of some berry fruits produced in Turkey according to TÜİK database. Projection coefficient has been calculated as 6.8 % for strawberry, 12.07 % for raspberry and mulberry 3,77 %. The positive projection coefficient predicts that production will be increasing in the following decade.

Keywords: Berry fruits, production, projection coefficient.

GİRİŞ

Türkiye sahip olduğu farklı iklim koşulları nedeniyle birçok meyve türünün yetişmesine imkân sağlamaktadır (Ercişli, 2004). Bu meyveler arasında üretimi son yıllarda giderek artış gösteren, botanik yumuşak, sulu, çoğu kez yenebilen küçük meyvelere sahip çalimsı ve bazen ağaç formunda karşımıza çıkan ve üzüksü meyve olarak nitelendirilen Çilek, Ahududu ve Dut'ta yer almaktadır (Tosun ve Yüksel, 2003). Türkiye'nin hemen hemen her bölgesinde üzüksü meyvelerin yabanielerine rastlanmakla birlikte, bu meyveler halk tarafından tanınmakta ve sevilerek tüketilmektedir.

Türkiye'de gün geçtikçe üretimi artan çilek, ahududu, böğürtlen, dut gibi meyvelerin üreticiler tarafından benimsenmesinde geniş iklim ve toprak adaptasyonuna sahip olması, sanayide ve taze tüketime uygun olması, pasta, reçel, komposto, şıra ve kozmetik alanında kullanılması gibi nedenlerin yanı sıra üretimlerin kısa sürede üreticiye geri dönmesi, aile işletmeciliğine uygun olması gibi sebepler etkili olmaktadır (Çevik ve İlhan, 2003; Yaman ve Yılmaz, 2016).

Üzüksü meyvelerin yetiştiriciliğinin artışında insan sağlığına olan pozitif etkisinin de payı büyüktür. Üzüksü meyveler zengin antosiyanin ve fenolik madde içeriklerine sahip olmalarından dolayı yüksek antioksidan kaynağıdır. Bu nedenle üzüksü meyveler dengeli diyet ve vücudu çeşitli oksidatif strese karşı koruyucu olması sebebiyle son yıllarda popülaritesi gittikçe artmaktadır (Tosun ve Yüksel, 2003).

Bu çalışmada Türkiye'de yetiştiriciliği yapılan bazı üzüksü meyvelerin projeksiyon katsayısı hesaplanarak 2026 yılına kadar üretim projeksiyonu belirlenmiştir.

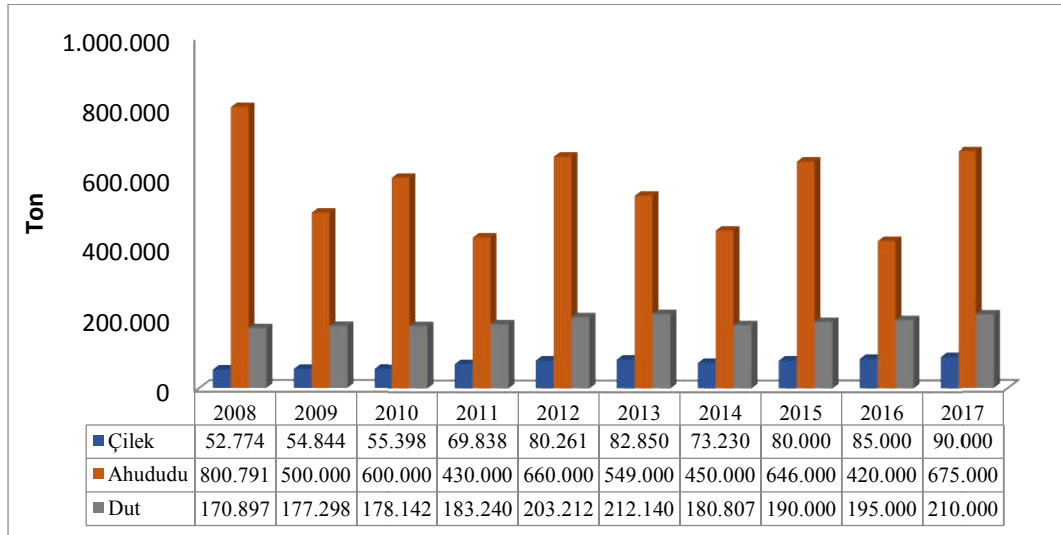
MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın materyalini Türkiye İstatistik Kurumundan alınan 2006-2015 yılları arasındaki çilek, ahududu ve dut üretim değerleri oluşturmuştur (TÜİK). Diğer üzüksü meyvelerin son on yıllık verileri TÜİK' de düzenli olarak yer almadığı için araştırmaya dâhil edilmemiştir. Bu meyve türlerinin 10 yıllık üretim miktarlarına bağlı olarak artış ve azalışındaki yüzdeler hesaplanarak projeksiyon katsayısı belirlenmiştir. Bir önceki yılda elde meydana gelen üretimin bu katsayı ile çarpılarak artış yâda azalışı doğrultusunda Türkiye'nin 2026 yılına

kadar 11 yıllık üzüksü meyveler projeksiyonu hesaplanmıştır. Projeksiyon katsayısındaki negatif sonuç azalışı ifade ederken pozitif sonuç artışı belirtmektedir [Demir, 2013, Demir ve Kuş, 2016).

BULGULAR VE TARTIŞMA

Türkiye’de yetiştiriciliği yapılan üzüksü meyveler arasında ilk sırayı en yüksek üretim değeriyle çilek almaktadır. 2006 yılından 2015 yılına kadar çilek üretiminde sürekli bir artış meydana gelerek 2006 yılında 211.127 ton olan üretim miktarı 2015 yılında 375.800 tona ulaşmıştır. Çilekten sonra en yüksek üretim Dutta meydana gelmiş ve 2006 yılında 51.558 ton olan dut üretimi 2015 yılında 69.334 ton seviyesine gelmiştir. Ahududunda ise üretim 2006 ve 2015 yıllarında sırasıyla 1.997, 4.320 ton şeklindedir (**Şekil 1**).

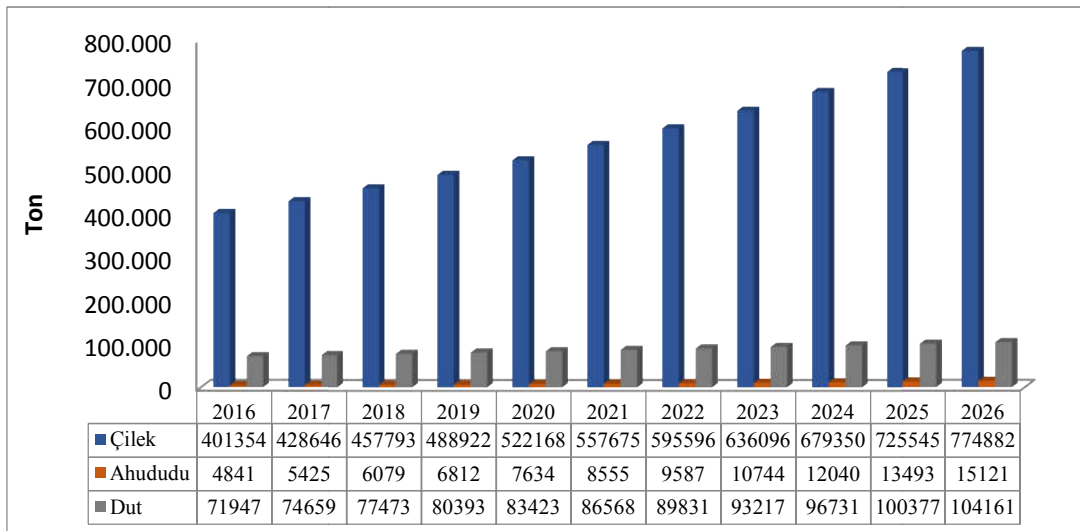
Şekil 1. Türkiye’de yetiştirilen bazı üzüksü meyvelerin son 10 yıllık üretim değeri

Çilek meyvesinde 2006 ve 2015 yılları arasında meydana gelen projeksiyon katsayısı hesaplanmıştır (**Çizelge 1**). Çilekte Çizelge 1’e göre 2014-2015 yılı hesaplaması dışında projeksiyon katsayısı hep pozitif çıkmış olup oransal değeri %6.8’dir. Projeksiyon katsayısının pozitif olması ve bu katsayıya göre çilek üretiminin 2016 yılı itibariyle artış gösterdiği ve 2026 yılında projeksiyon katsayısına bağlı olarak 774.882 tona ulaşabileceği tespit edilmiştir (**Şekil 2**).

Çilekten sonra üretimde söz sahibi olan dut meyvesi üretiminde yıllar bazında inişli çıkışlı bir üretim grafiği meydana gelmiştir. Öte yandan Elde edilen projeksiyon katsayısı % 3.77 olarak bulunmuştur **Çizelge 1**). Bu sonuca bağlı olarak gelecek 11 yıllık süreçte dut üretiminin 2016 yılında 71.947 ton, 2026 yılında ise 104.161 ton şeklinde gerçekleşmesi beklenmektedir (**Şekil 2**).

Çizelge 1. Türkiye’de yetiştirilen bazı üzüksü meyvelerin üretim değerine bağlı olarak elde edilen projeksiyon katsayıları

Yıllar	Çilek	Dut	Ahududu
2006-2007	18,84	19,6	5,3
2007-2008	4,04	5,63	-2,48
2008-2009	11,84	4,36	-3,6
2009-2010	2,72	10,45	0,2
2010-2011	0,82	2,06	3,98
2011-2012	16,19	-3,22	98,15
2012-2013	5,87	0,57	-3,38
2013-2014	0,95	-15,71	16,36
2014-2015	-0,07	10,26	-5,82
Ortalama	6,8	3,77	12,07

Şekil 2. Projeksiyon katsayısına bağlı olarak Türkiye’deki bazı üzüksü meyvelerin 2016-2026 yılları arası projeksiyonu

Ele alınan meyveler arasında üretimi en az olan ahududunda ise 2011-2012 yılı projeksiyon katsayısında bir önceki yıla göre %98.15'e ulaşan bir artış meydana gelmiş ve ortalama projeksiyon katsayısı %12.07 olarak belirlenmiştir. Bu katsayının pozitif çıkmasıyla ilişkili olarak ahududu üretiminin gelecek yıllar itibariyle kayda değer bir artış göstererek 2026 yılında 15.121 tona ulaşabileceği görülmektedir (**Çizelge 1 ve Şekil 2**).

SONUÇ

Üzüksü meyveler, Türkiye'de üretimi giderek artış gösteren önemli bahçe bitkileri meyveleri arasında yer almaktadır. Yüksek fiyata pazarda alıcı bulması ve üreticiler tarafından ara ziraat ürünü olarak da ekonomilerine katkı sağlaması, bahçe kuruluş maliyetlerinin kısa sürede geriye dönmesi ve insan sağlığına olan faydalarının her geçen gün öneminin artması gibi nedenlerle üretiminde artış gerçekleşmektedir.

Bütün tarım ürünlerinde olduğu gibi ele alınan ürünlerde de çevre şartları ve biyotik stres koşulları verimi etkilemektedir. İlkbahar geç donları verimle direk ilişkilidir. Bütün bu sonuçlar neticesinde olumsuz çevre şartları ve stres koşulları haricinde bu meyve türlerinin üretim miktarlarında artış meydana gelebileceği öngörülmektedir.

Yapılan bu çalışmayla Türkiye de üzüksü meyve üretiminde söz sahibi bazı meyvelerin projeksiyon katsayıları hesaplanarak geleceğe yönelik üretimleri hakkında fikir sahibi olunmasına katkı sağlayacak sonuçlar elde edilmiştir.

Sonuç olarak bütün bu sonuçlar neticesinde ele alınan her üç meyve türünde de projeksiyon katsayılarının pozitif çıkması 2026 yılına kadar bu meyve türlerinin üretiminde önemli miktarda artış olacağı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

- Ercisli, S., (2004). A short review of the fruit germplasm resources of Turkey. *Genet Resour Crop Ev*, 51: 419–435.
- Tosun, İ., Yüksel, S., 2003. Üzüksü Meyvelerin Antioksidan Kapasitesi, *Gıda*, 28(3), 305-311.
- Çevik İ., Erhan M., 2003. Bazı Üzüksü Meyve Çeşitlerinin Teknolojik Özellikleri Üzerine Araştırmalar, *Gıda ve Yem Bilimi Teknolojisi*, 3:1-6.

Yaman M. , Yılmaz K.U., 2016, "Kapadokya Yöresinde Çilek Fidesi Üretiminde Verim ve Kaliteyi Arttırıcı Kimyasal Uygulamalar (İlk Yıl Sonuçları), *Bahçe*, cilt.45, ss.401-404.

Tüik: <https://biruni.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul>.

Demir, B., 2013. Mersin İlinin Tarımda Teknoloji Kullanım Projeksiyonu, *Alınteri*, 24 (B) – 29-34

Demir, B., Kuş, E., 2016. İç Anadolu Bölgesinin Tarımda Teknoloji Kullanım Projeksiyonu , *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi TARGİD Özel Sayı*, 89-95 2016